

novoroční
koncert

10. 1 2019, 19 hodin
Dům kultury města Ostravy

|| | | | janáčkova
| | | | | filharmonie
| | | ostrava

OSTRAVA!!!

program:

Zoltán Kodály

Tance z Galanty

16´

Alexandr Borodin

Polovecké tance z opery Kníže Igor

13´

/přestávka/

Camille Saint-Saëns

Tanec kostlivců op. 40

8´

Richard Strauss

Tanec sedmi závojů z opery Salome

10´

Aram Chačaturjan

Šavlový tanec z opery Gajané

3´

Leonard Bernstein

Symfonické tance z muzikálu West Side Story

22´

účinkují:

Janáčkova filharmonie Ostrava

Heiko Mathias Förster – šéfdirigent JFO

Maďarský skladatel, folklorista a hudební pedagog **Zoltán Kodály** (1882–1967) pocházel z rodiny zapálených amatérských hudebníků. Dětství prožil v dnes slovenské Galantě a jinošství v Trnavě, kde byl jeho otec přednostou železniční stanice. Na Vysoké hudební škole v Budapešti vystudoval skladbu a vzápětí se zde etabloval jako pedagog hudební teorie a kompozice. Zásadní vliv na jeho skladatelskou, vědeckou i pedagogickou činnost měl maďarský hudební folklór. Na půdě folkloristiky spolupracoval s Bélou Bartókem, zapsal přes tři tisícovky písní a publikoval řadu studií z oblasti hudební etnologie. Hudba maďarského lidu poznamenala takřka celou jeho skladatelskou tvorbu, ve které nacházíme jak úpravy a ohlasy lidové hudby, tak původní skladby. Ke Kodályovým nejhranějším dílům patří lidové singspiely Háry János (1926), Czinka Panna (1948), kantáta Psalmus Hungaricus (1923); jeho nejznámější orchestrální kompozicí jsou Tance z Galanty. Byly napsány v roce 1933 u příležitosti oslav osmdesátého výročí založení Budapešťské filharmonické společnosti. Pro hlavní motivy tanců sáhnul Kodály do sbírky melodií Cikánů z Galanty vydané ve Vídni roku 1800. Skladatel si tak zavzpomínal na své dětství strávené ve městě s živou romskou hudební kulturou. Skladba má formu ronda a její hlavní téma zazní nejprve v sólovém klarinetu. V díle, které se vyznačuje nápaditou prací s folklórním materiálem, slyšíme verbuňk, čardáš a další melodie, jež šířili uherští Cikáni.

Ruský skladatel Alexandr **Porfirjevič Borodin** (1833–1887) jednou řekl, že „hudba je zábava a uvolnění po vážnější práci...“ Byl

totiž svým hlavním povoláním vědec-chemik a hudbu měl jako koníček. Dokázal však vyniknout v obou značně odlišných oborech. Hudební sklony projevoval od dětství, kdy se učil hrát na klavír a v devíti letech napsal první skladbičku. Ke klavíru brzy přibral i hru na flétnu a na violoncello. Kromě hudby jej už v raném věku začala zajímat chemie. V Petrohradě nastoupil na lékařskou fakultu, kterou úspěšně dokončil a pak také pokračoval v postgraduálním studiu a na své alma mater byl jmenován profesorem organické chemie. Postupně však také začal být známý jako hudebník. V roce 1865 se seznámil s Milijem Alexejevičem Balakirevem, ten jej přizval do Mocné hrstky a začal ho systematicky učit kompozičním technikám. Borodin je autorem tří symfonií (poslední je nedokončená), jeho často hranou skladbou je též symfonická báseň Ve stepích střední Asie, dále zkomponoval dva smyčcové kvartety a řadu písní, z nichž některé napsal na vlastní text.

Bezesporu nejznámějším Borodinovým opusem je však jeho jediná opera *Kníže Igor*; komponoval ji sedmáct let, a přesto ji nestihl dokončit. Byl totiž natolik zaneprázdněn svým hlavním povoláním, že mohl skládat jen ve velmi řídkých volných chvílích nebo v době, kdy byl nemocný. Syžet opery vychází ze staroruského hrdinského eposu *Slovo o pluku Igorově z 12. století*. Libreto k opeře si Borodin vytvořil sám a prokázal tím také svůj nemalý literární talent. Igor je knížetem Kyjevské Rusi a vydává se na vojenské tažení proti kočovnému kmeni Polovců, který jeho zemi ohrožuje. Výprava je však neúspěšná a kníže se svým synem Vladimírem a celou družinou upadne do zajetí. Barvitě instrumentované Polo-

vecké tance jsou nejpůsobivějším číslem celé opery. Tančící Polovci v nich zajatému Igorovi předvádějí ženskou krásu, bojovnost mužů a provolávají slávu svému chánovi.

Francouz **Camille Saint-Saëns** (1835–1921) byl vynikajícím klavíristou, varhaníkem i skladatelem. Hru na varhany a skladbu studoval na pařížské konservatoři a poté dlouhá léta působil jako varhaník v různých pařížských chrámech. Přátelil se s Richardem Wagnerem i Ferencem Lisztem, jejichž dílo obdivoval. Z novátorských tendencí Debussyho či Stravinského byl však neskrývaným způsobem zděšen. Saint-Saëns totiž miloval hudbu minulých epoch, zejména díla skladatelů 18. století, kteří se ještě drželi čisté formy. Saint-Saënsovo skladatelské dílo je velmi rozsáhlé; napsal přes tři stovky skladeb, ovšem jen zlomek z nich je pravidelně provozován. Z jeho dvanácti oper je nejznámější Samson a Dalila (1877), populární jsou i jeho klavírní, houslové a violoncellové koncerty, stejně jako některá díla z oblasti komorní hudby.

Ferenc Liszt jej inspiroval ke zkomponování čtyř symfonických básní, z nichž třetí, nazvaná Tanec kostlivců, se dnes řadí mezi Saint-Saënsova nejfrekventovanější díla v programech symfonických těles. Skladba vznikla v roce 1874 a jde o orchestrální verzi o dva roky starší stejnojmenné Saint-Saënsovy písně na slova Henriho Cazalise. Tanec kostlivců začíná dvanáctým odbitím hodin, jež oznamuje začátek hodiny duchů, kdy se objevují nadpřirozené bytosti. Sólové housle následně zahrají nejdisonantnější souzvuk v chromatickém tónovém systému – tritonus čili zvětšenou kvar-

tu aneb ďábla v hudbě. Kostlivci tančí nejprve na umírněnou valčíkovou melodii, hudba však tempově graduje až do té doby, kdy kohoutí zakokrhání ohlásí přicházející ráno a přízraky se opět rozplynou. V sólových houslích pak uslyšíme pomalý východ slunce a následně skladba utichá.

Německý skladatel a dirigent **Richard Strauss** (1864–1949) řadu let působil jako intendant a dirigent v několika německých operních domech i ve Vídni a byl ve své době považován za skvělého operního, ale i symfonického interpreta. Coby skladatel pak proslul především jako autor programních symfonií, symfonických básní a patnácti oper. Dodnes jsou populární také jeho písně, kterých napsal přibližně 150.

Mezi nejvýznamnější operní skladatele své doby se zapsal až ve věku jednačtyřiceti let svým třetím hudebně-dramatickým dílem Salome. Jako předloha této jednoaktové opery, v níž vystupují novozákonní postavy, Straussovi posloužilo stejnojmenné drama Oscara Wilda. Romanticky vášnivý Tanec sedmi závojų s výrazně temperamentními krajními díly patří samotné titulní hrdince, která jej tančí před Herodem a chce za to od něj hlavu uvězněného proroka Jochanaana. Tu pak začne vášnivě líbat, za což si sama vyslouží smrt.

Spolu s Dmitrijem Šostakovičem a Sergejem Prokofjevem byl **Aram Chačaturjan** (1903–1978) oficiálním pilířem sovětské hudební kultury. I přesto byli všichni tři (a nejen oni) vinou absurdit

sovětského světa v roce 1948 obvinění Stalinovým kulturním ideologem Andrejem Ždanovem z formalismu a z kompoziční činnosti, která neodpovídá oficiální doktríně stranickosti a lidovosti. Ač prožil Aram Chačaturjan většinu života v Moskvě, nikdy nezapomínal na své arménské kořeny; ve skladatelské činnosti se to projevilo tím, že byl prvním, kdo představil arménskou hudbu v moderním mezinárodním kontextu. Ve svých skladbách totiž dokázal syntetizovat arménský písňový i taneční folklór a středověké monodiální zpěvy arménské církve s výdobytky současných trendů tzv. vážné hudby. Ve svých skladbách (zejména v jejich harmonické stránce) se také nezdálo, že nechával inspirovat specifickým zvukem některých asijských hudebních nástrojů, které dokáží produkovat výrazné alikvotní tóny. Chačaturjan si tak vytvořil svébytnou tvůrčí estetiku a v akademickém hudebním projevu se stal velmi originální figurou. Je autorem dvou baletů, tří symfonií, klavírního, houslového a violoncellového koncertu, množství komorních skladeb, ale také divadelní scénické hudby a hudby k filmům.

Čtyřaktový balet Gajané dokončil v roce 1942, krátce poté, co byl Sovětský svaz napaden nacistickým Německem a vstoupil tak do druhé světové války. Dílo vzniklo přepracováním jeho někdejšího baletu Šťestí. Vypráví o uvědomělé arménské kolchoznicí Gajané. Rychlý, jazzem ovlivněný a rytmicky výrazný Šavlový tanec z této opery je znám především mimo kontext mateřského díla, které je přeci jen dosti ideologicky zabarvené. V opeře zaznívá Šavlový tanec v závěrečném čtvrtém jednání.

Potomek židovských emigrantů z Ruska, Američan **Leonard Bernstein** (1918–1990), je zářným příkladem skladatele, který komponoval napříč žánry. Kromě modernistických směrů artificiální hudby byl inspirován především jazzem a židovskou hudbou či židovskými náměty, což jsou momenty, které ve své tvorbě uplatňoval i Bernsteinův učitel kompozice Aaron Copland. Sám Bernstein je autorem tří pozoruhodných symfonií a dalších orchestrálních opusů, desítky divadelních skladeb (muzikály, balety, opery), psal také komorní a vokální díla. Proslul rovněž coby charismatický dirigent (např. v letech 1958–1969 stál v čele Newyorské filharmonie), který oživil celosvětový zájem o dílo Gustava Mahlera, a jehož populární televizní Koncerty pro mládež (1958–1972) a další edukační pořady přitáhly zástupy Američanů ke klasické hudbě.

Bernsteinovým nejpopulárnějším muzikálem je *West Side Story* (Příběh ze západní čtvrti). Jeho děj je travestií Shakespearovy hry *Romeo a Julie*. Úprava libretisty Stephena Sondheima zachovává syžet své předlohy, avšak aktualizuje jej v čase i prostoru a snaží se také řešit soudobé sociální a rasové problémy. Bernsteinova hudba vyniká výraznou dynamikou, temperamentními rytmy a nápadnými melodiemi, díky nimž písně *Maria*, *America* nebo *Tonight* bez nadsázky zlidověly. Muzikál měl premiéru v roce 1957 na Broadway. O tři roky později vytvořil Leonard Bernstein z jeho melodií suitu uváděnou pod názvem *Symfonické tance z West Side Story*. V roce 1961 se úspěšný muzikál dočkal neméně populárního filmového zpracování.

Petr Ch. Kalina

OSTRAVA!!!

Moravskoslezský
kraj

MINISTERSTVO
KULTURY

KVALITA HOSPODÁŘSKÁ SEMOTRA
MORAVSKOSLEZSKÉHO KRAJE

MIKROSVÍN
MIKULOV
SELEKTY DOLNÍ DĚNÁŘOVIC

POSITIV
BUSINESS & Style

ostravan.cz
interaktivní obsah pro kulturu a umění

srdečně vás
zveme na

koncert Trio Bergerettes
14. 1. 2019, 19 hodin
Dům kultury města Ostravy

Josef Suk: Elegie op. 23

Vítězslav Novák: Baladické trio op. 27

Luboš Sluka: Sunset suite, per orchestra ossia quartetto d' archi

Antonín Dvořák: Klavírní trio č. 4 op. 90 „Dumky“

Trio Bergerettes:

Barbora K. Sejáková – klavír

Daniela Oerterová – housle

Tomáš Stražil – violoncello

A portrait of Heiko Mathias Förster, a man with curly hair, wearing a white shirt and a dark jacket. The image has a yellowish tint.

heiko
mathias
förster

10. 1. 2019, 19 hodin
Dům kultury města Ostravy